

Boji migracij in gibanje za globalno pravičnost¹

¹ Prevod članka *Migration struggles and the global justice movement* v *International Encyclopedia of Revolution and Protest*, Immanuel Ness (ur.), Blackwell Publishing, 2009, str. 2305–2308.

»Avtonomija migracij« je koncept, katerega metodologija omogoča zastavitev niza vprašanj o razmerju med migracijami in kapitalizmom. Odpira horizont za niz političnih perspektiv o vseprisotnih bojih migracij v kontekstu alterglobalizacijskega gibanja. Vztrajnost gibanj migracij, ki se soočajo z militarizacijo meja in razvitim, čeprav ne zmeraj koherentnim migracijskim režimom v Združenih državah Amerike in v Evropi, konstituira osrednjo komponento znotraj te analize, saj se osredotoča na delovanje migrantov. Koncept odpira možnost izpraševanja sodobnega oblikovanja kapitalistične socializacije ter njenih imperialnih, postkolonialnih in posledično globalnih temeljev.

Izraz avtonomija migracij je bil prikrito prisoten že v intervjuju s francoskim političnim ekonomistom Yannom Mouliejem Boutangom, ki je bil izdan leta 1992 v italijanščini in pozneje preveden v nemščino. Skozi ta koncept je v prvi vrsti govoril o »subjektivnem dejavniku«, ki je bil dolgo izrinjen iz številnih teoretskih in političnih analiz ter javnih razprav o migracijah. Mouliej Boutang je poudaril, da so strokovnjaki in agencije, ki se osredinjajo na imigracijo, spregledali avtonomijo migracij in so jih namesto tega pripisovali ekonomskim politikam ter vztrajali, da je imigracija objekt administrativne regulacije. Posledično je »objektivnost politike in še posebej ekonomskih politik groteskno precenjena, hkrati pa se pozablja, da obstaja tudi potisk k emigraciji«. Zaključil je z besedami, da se »emigraciji lahko postavimo po robu z represivnimi sredstvi, lahko zahtevamo vrnitev migrantov, vendar pa tokov migracij v nobenem primeru ne moremo odpreti ali zaustaviti v skladu z nekim načrtom ali predvidevanjem«.

Čeprav gre za teorijo, ki je sprožila široko akademsko razpravo in našla svoje mesto v uradnih analizah politik ameriškega in evropskega migracijskega menedžmenta, je njeno bistvo priznanje, da migranti niso zgolj razpoložljiva količina, ki se jo poljubno vključi ali izključi, v

skladu z ekonomskimi politikami; diskurz avtonomije migracij je imel in še vedno ima funkcijo transformacije perspektive o migracijah v perspektivo migracij. Moulrier Boutang in ostali za njim so opozorili, da migranti ne sledijo pasivno investicijam kapitala, ampak da med tema dvema procesoma obstaja določena kodeterminacija. Posledica nezmožnosti reduciranja migracij na mobilnost delovne sile se kaže v korelaciji med vladnostjo in migracijsko politiko. Obe sta usmerjeni na celotno prebivalstvo in ne zgolj na upravljanje migracijskih gibanj. Na tej točki koncept avtonomije sledi Foucaultovim razmislekom o biopolitiki. V izrazih politične dimenzije tega koncepta to pomeni, da mora biti pravica do dela vedno povezana s pravico do življenja.

Nastanek izraza avtonomija migracij je odigral zgodovinsko in politično nujno vlogo pri ponovnem premisleku migracij. Migracije v skladu s teorijo odprejo polje družbenega in političnega konflikta, četudi se krivda za posledični družbeni antagonizem (namesto da bi postal izziv, ki potrebuje teoretsko in analitsko refleksijo) pogosto zvrne na migrante. Podoba migrantov je kot slikovni mozaik, kjer se ponekod pojavljajo kot hudodelci (kakor uči desnica), spet drugje pa kot žrtve (kakor v levi in levo-liberalni tradiciji). Koncept avtonomije migracij razblinja to podobo, ki se je pojavljala v številnih oblikah in ki je – zgodovinsko gledano – precej vztrajna.

Migracije se nikoli ne udejanjijo na enak način dvakrat; imajo številne vzroke in so redko enosmerne. Niso projekt posameznikov, temveč so prej proces, sloneč na transnacionalnih mrežah in globalnem gibanju. Poimenovanje tega gibanja v izrazih političnega ali družbenega (kakor nakazujejo določeni pristopi k avtonomiji migracij) nas izzove, da premislimo naše razumevanje političnega. Privzeti perspektivo migracij pomeni premisliti meje nacionalnega organiziranja, pa naj bo to v obliki nacionalnih migracijskih politik ali v delu nacionalnih sindikatov. Prav tako nas sili v razmislek o naših koncepcijah lokalnega in globalnega, ozkih disciplinarnih zamejitvah in predvsem o najbolj absurdni ideji, ki zagovarja stališče, da bi – ali bi lahko – brez migracij nacionalna družba obstajala kot prostor brez antagonizma.

Odnos med Gibanjem in Organizacijo

Alterglobalizacijsko gibanje v Evropi – in še posebej dve skupini v Nemčiji, Kanak Attak in Kein Mensch ist illegal – je v svojem delu na politikah migracij in protirasizma izraz avtonomija migracij povzelo v poznih devetdesetih letih dvajsetega stoletja. Pozneje sta koncept na evropski ravni prevzeli mreži No Borders in Frassanito. Znotraj teh mrež se je izraz razčlenjeval in razvijal, kmalu pa se je usidral v številnih evropskih državah. Sledeč logiki, da se migracij ne da zvesti na njihovo pomembnost v notranjih politikah, so se boji migracij pričeli naslavljeni znotraj procesa socialnih forumov. Na prvem Evropskem socialnem forumu v Firencah novembra 2001 so italijanska gibanja – ki so migracijam posvetila otvoritveno demonstracijo protestov proti vrhu G8 v Genovi – migracije postavila v središče razprave. Leta 2004 so migracije prvič postale eksplicitna tema na Svetovnem socialnem forumu (WSF) v Mumbaju, Indija. Vzporedno pa sta Svetovni socialni forum leta 2005 v Portu Alegre, Brazilija, in sledeče srečanje leta 2006 v Madridu, Španija, ustvarila Svetovni socialni forum o migracijah.

Na slednjem je približno 1000 udeležencev iz 84 držav sprejelo Rivas deklaracijo (Rivas je kraj blizu Madrida). Na sestanku so se razvile številne analize: od kritike mejnih politik do identifikacije novih oblik diskriminacij proti migrantom. Izoblikovale so se tudi številne zahteve: od zahtev po legalizaciji ljudi brez dokumentov in ohranitvi pravice do azila, do zahtev, naslovlje-

nih na posamezne nacionalne države, naj podpišejo Mednarodno konvencijo o varovanju pravic vseh migrantskih delavcev in njihovih družin. Srečanje je za svoj končni cilj razglasilo pripravo Svetovne listine o imigrantih ter zavezo organiziranja globalnega akcijskega dneva in tematskega fokusa o migracijah na Svetovnem socialnem forumu v Nairobiju, Kenija, leta 2007.

Mednarodne teoretične razprave znotraj alterglobalizacijskega gibanja so odzvanjale s teoretičnimi pristopi k suženjstvu, mezdnemu delu in lumpenproletariatu, kakor tudi s številnimi feminističnimi in migracijskimi teorijami ter postkolonialnimi razmisleki, skupaj z artističnimi in kinematografskimi produkcijami. Skozi »situirano vednost« (Donna Harraway) je vsak izmed teh pristopov proizvedel diskretno razumevanje tega, kar bi se lahko dojemalo kot avtonomija v kontekstu migracij, in naslovil napetost, ki jo proizvaja vprašanje odnosa med gibanjem (njegovimi materialnimi pogoji) in organizacijo (z njenimi ideološkimi vidiki).

Politične in kulturne mreže so se historično vedno vzpostavile v migracijah. So predhodnice političnih organizacij, pa tudi teoretičnih konceptualizacij. Nenehno se soočajo z velikimi izzivi, ki jim ne uide nobena čezmejna organizacija: s težavnostjo prevoda, tako v njegovem »preprostem« lingvističnem smislu kot v njegovem razmerju do političnih konceptov, kontekstov in teorij. Drugi izzivi vključujejo koncepcijo (in omejitve) prenosljivosti oblik politične organizacije in komunikacije ter človeškega čezmejnega gibanja v pogojih restriktivnih migracijskih zakonov. Boji migracij vključujejo konflikte okrog pogojev migracij na eni in pogojev v migracijah na drugi strani. V nekaterih primerih boji celo zahtevajo vzpostavitev okoliščin, ki bi končale migracije (ki naredijo migracije bodisi odvečne bodisi uspešno zaključijo proces nastanitve).

Teoretične ambivalentnosti

Koncept avtonomije migracij, na katerega je vplival predvsem avtonomistični marksizem, se nedvomno izpodbija. Pristop večkrat kritizirajo zaradi dejstva, da zastira večne težave migrantov kot žrtev mednarodne delitve dela, odnosov izkoriščanja, kolonializma in postkolonializma, vojne, odnosov med spoloma, rasizma ter ameriškega in evropskega režima migracijskega upravljanja.

Izraz zahteva dodatne pojasnitve tudi na konceptualni ravni. Kakor pri drugih izrazih tudi pri avtonomiji migracij njegova ključna moč in slabost ležita v njegovi dvoumnosti. Pri avtonomiji migracij je ta dvoumnost rezultat treh elementov. Prvič, koncept poudarja vztrajnost migracijskega procesa kot družbenega procesa, izhajajočega iz nezvedljive multiplicitete posameznih dejanj. Do neke mere imajo procesi migracij lahko načrtovane posledice; vendar obstaja tudi vrsta nenačrtovanih posledic za emigracijske in imigracijske skupnosti. Ker je v teh nenačrtovanih posledicah subjektivna dimenzija zamegljena, se pogosto izpostavlja, da zato ne morejo odražati avtonomije. Koncept avtonomije migracij se veže na vztrajnost gibanj migracij in na impulz k mobilnosti znotraj družbenih mrež. V procesu migracije migranti in migrantke razveljavijo obstoječe oblike socializacije. Vendar ima vsak vidik avtonomije migracij svojo dialektiko. Na primer, mobilnost je vir izkoriščanja, v kolikor je kapitalizem odvisen od mobilnosti delovne sile; po drugi strani pa mobilnost vzpostavlja možnost bega iz odnosov izkoriščanja in zatiranja. Perspektiva avtonomije migracij je perspektiva materialnosti in upiranja vladanih. Migracija ni niti imuna na obstoječe oblike socializacije niti ne dopušča, da bi bila povsem usmerjana.

Ta točka se dotika dodatnega metodološkega vidika: ali so migracije sploh lahko objekt znanstvenega raziskovanja ali pa je izjemno heterogen fenomen nasilno poenoten zaradi disciplinarnih ali političnih vzgibov. V posameznih situacijah se migracije na primer pretopijo v nekaj

drugega (begunka postane migrantska delavka, ki postane objekt integracijskih politik itn.). Kot primer bi nam lahko služile razprave o urbanih vstajah v Veliki Britaniji ali v francoskih banlieues. Te skušajo dognati, ali je uporno mladino bolje razumeti kot migrante ali pa kot splošno prikrajšano in marginalizirano skupnost.

Drugič, avtonomijo lahko razumemo kot prakso upora migrantov, ki zavračajo ali spreminjajo družbene odnose, ki lomijo konvencije, bežijo, se odpravijo, zapustijo, prirejajo, komunicirajo, prenašajo in mogoče celo resnično sodelujejo v oblikah kolektivnega upora. Ta vidik se nanaša tako na pogoje migracij kot na pogoje v migracijah in včasih celo na pogoje, ki naj končajo njihov migrantski status. Tukaj gre za politično vprašanje odnosa med gibanjem in organizacijo. Oziroma, v metodološkem smislu: nujno je treba natančneje ločiti boj od ne-boja ter na sploh različne oblike bojev migracij. Tukaj je osrednje vprašanje, če beg iz posebnih okoliščin lahko prepoznamo kot nekaj pozitivnega, ali bolje, kot nekaj konstitutivnega.

Tretjič, migracije lahko razumemo kot avtonomno interrelacijo, kot mrežo vzajemne pomoči v družinah, klanih ali mestnih četrtih, vključno z vsemi dvoumnostmi, ki jih takšna situacija vsebuje. Avtonomija se poraja v družbenih konfliktih, v novih oblikah sodelovanja in komunikacije, v konstituciji novih življenj. Procesi migracij vzpostavljajo nove oblike družbenosti. Lahko vodijo k posebnim strukturam v gospodinjstvih, političnih organizacijah in načinih ekonomske produkcije, ki se razpenjajo od prekernih delovnih pogojev do kapitalističnih podjetij. Družbene mreže lahko negujejo zaprte skupnosti s prepoznavnimi identitetami. To je povezano z nujnostjo sobivanja različnih avtonomij in z nujnostjo političnega dialoga. Avtonomija in heteronomija sta kot taki vedno povezani. In pogosto se avtonomija predpostavlja v situacijah, ki na koncu privedejo do njene razgraditve. Če analiziramo vse tri premisleke hkrati, lahko v zvezi z migracijami izpostavimo tisto, kar bi Louis Althusser imenoval »naddeterminacija«; z drugimi besedami, nereduktibilno kompleksnost družbene totalnosti, ki nima enega vzroka ali enega pomena.

Migracije nas ravno zaradi svojih vseobsegajočih in nad-določujočih vidikov prisilijo, da o družbi razmišljamo v njeni globalni dimenziji. Koncept avtonomije migracij se osredinja na pogoje gibanj migracij; ne za migrante kot take, temveč v prevzetju izziva, ki ga predstavljajo boji migracij v svoji transgresiji številnih pregrad v iskanju boljšega življenja. Migracije so iz te perspektive kratkotrajna komponenta vsake družbe, ki je simultano notranja in zunanja. Ohranjajo status l'avenir (prihodnosti) in nenehno vsebujejo monumentalno obljubo »prihoda«. Kakor sta v svoji knjigi *A Seventh Man* zapisala John Berger in Jean Mohr, so migracije nesmrtni: »Kar se tiče ekonomije metropole so migrantski delavci nesmrtni: nesmrtni zato, ker so nenehno zamenljivi. Ne rodijo se: ne vzgojijo se: ne starajo se: ne utrudijo se: ne umrejo« (1975: 64).

Prevod Barbara Bezec

Reference in priporočeno branje

- BALIBAR, E. in MEZZADRA, S. (2006): *Borders, Citizenship, War, Class: A Discussion with Etienne Balibar and Sandro Mezzadra* by Manuela Bojadžijev and Isabelle Saint-Saëns. *New Formations* (January): 10–30.
- BERGER, J. in MOHR, J. (1975): *A Seventh Man: The Story of a Migrant Worker in Europe*. Harmondsworth: Penguin.

- BOJADŽIJEV, M. (2008): Die Windige Internationale. Rassismus und Kämpfe der Migration. Münster: Westfälisches Dampfboot.
- BOJADŽIJEV, M.. in KARAKAYALI, S. (2007): Autonomie der Migration. 10 Thesen zu einer Methode. V: Transit Migration Forschungsgruppe, Turbulente Ränder. Neue Perspektiven auf Migration and den Rändern Europas. Bielefeld: Transcript, str. 209–215.
- FOUCAULT, M. (2008): The Birth of Biopolitics: Lectures at the Collège de France, 1978–1979. Prev. G. Burchell. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- HARDT, M. in NEGRI, A. (2001): Empire. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- MEZZADRA, S. In NEILSON, B. (2003): Né qui, né altrove – Migration, Detention, Desertion: A Dialogue. Borderlands 2 (1).
- MOULIER BOUTANG, Y. (1992): Razza Operaia, intervista a Y. Moulrier Boutang a cura di Roberto Ulargiù. V: Movenze, Diciotto Dodici. Padua: Calusca Edizioni, str. 1–34.